

Сабақтың тақырыбы:

Еңбекті қорғаудың теориялық негіздері

*Қарастырылатын
сұрақтар*

«Адам – техника –
материал - өндіріс ортасы»
жүйесіне түсініктеме.

Жүйелік көзқараспен
алғанда Еңбек қорғау
ғылымдарына сипаттама
беріп өту

Жүйе жайлы санаға
түсінік қалыптастыру

Жүйе деген түсінік ертеден белгілі. Жалпы алғанда **ж ү й е** (система) дегеніміз – жеке бөліктердің қосындысы және олардың өзара байланысы. **Ж ү й е** деп тірі организмдер мен машиналарды да айтуға болады. Жүйе деп кезкелген өндіріс объектісін де айтады. Осындай жүйелердің бірі – «А»- «Т»- «М»- « Θ_0 ».

Еңбек қорғаудың негізгі мақсаты осы жүйені еңбекшіге қолайлы жағдайға келтіру (оптимизация). Халық шаруашылығындағы кез келген жұмысты, технологияны **биозэкотехникалық жүйе** дей отырып, төрт элементке бөлеміз, олар:

A large, bright yellow starburst shape with a cyan outline and a drop shadow, containing the word "Адам" in red serif font.

Адам

A large, bright yellow starburst shape with a cyan outline and a drop shadow, containing the word "Техника" in red serif font.

Техника

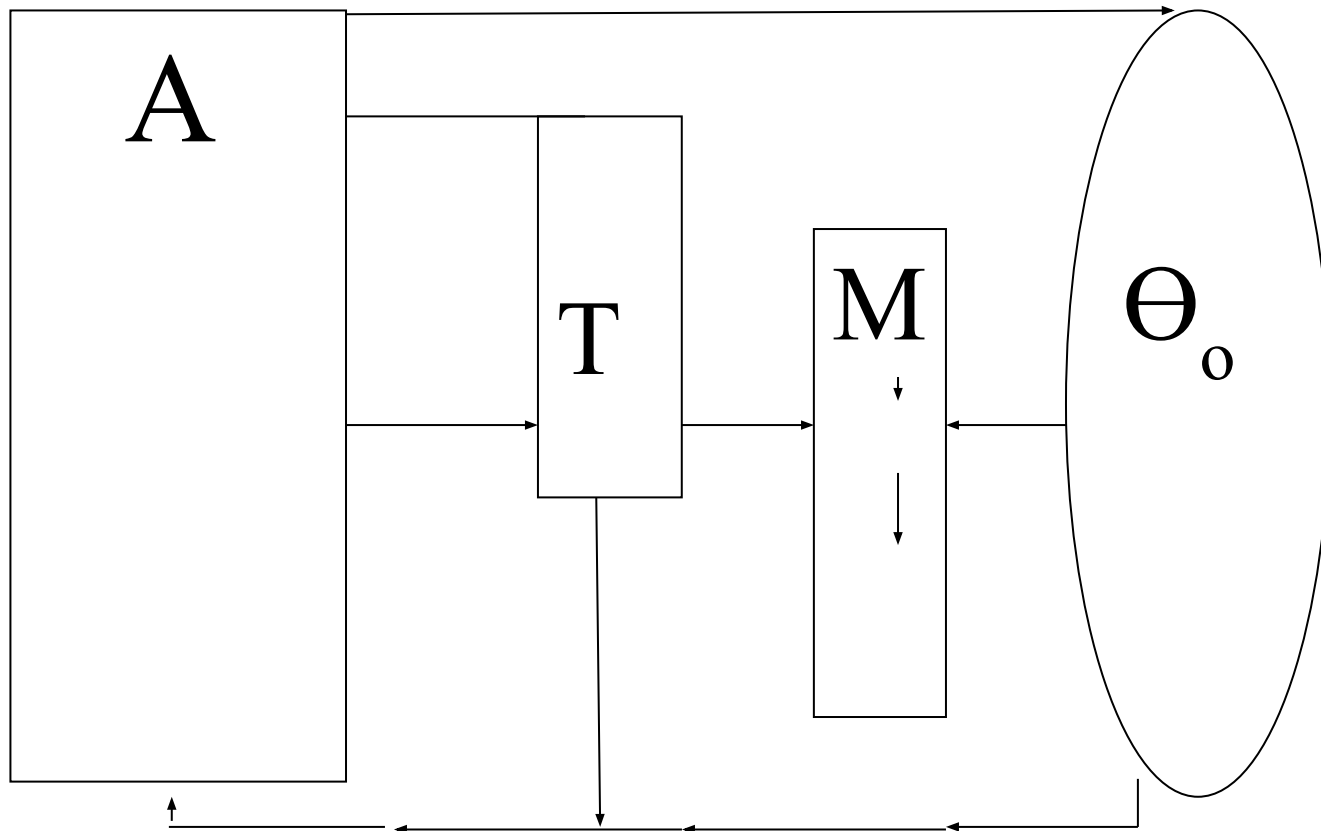
A large, bright yellow starburst shape with a cyan outline and a drop shadow, containing the word "Материал" in red serif font.

Материал

A purple starburst shape with a drop shadow, containing the words "Өндіріс" and "орны" in red serif font.

Өндіріс
орны

Әр элементтің бір-біріне әсері – көрсетілген.

Бұл элементтер бір-біріне әсер етеді және бәрі адамға (жұмысшыға) әсер етеді. Жеке элементтердің жұмысы көп факторлардан (себептерден) тұрады.

Жүйе теориясына сүйене отырып осы элементтердің белгісіз байланысы – N (күйі) мына формуламен шешіледі $N = 2^I$ мұндағы, $I = p(p - 1)$ ең көп байланыс саны – I , p – факторлар саны. Мысалы жоғарғыдағы жүйеде адамға үш фактор әсер етеді, олар: T, M, Θ , демек $p=3$ болса, $N = 2^{p(p-1)} = 2^{3*2} = 2^6 = 64$. Яғни, жалпы жүйе өз міндетін ойдағыдай атқарып, жақсы жұмыс істеп, сонымен қатар адамға зиянды әсері болмас үшін 64 сұрақты шешу қажет деген сөз.

Жеке факторлардың саны көбейген сайын жүйенің күйі (H) көбейеді.

Егер жүйедегі байланыстың біреуі бұзылса қауіпті жағдай пайда болады да, кейін жазатайым жағдайға ұшыратуы мүмкін.

Еңбекті қорғаудың негізгі міндеті жүйенің адам үшін дұрыс жұмыс істеуін қамтамасыз ету. Егер осы жүйені бөлшектеп, оларға жеке-жеке қарасақ қауіп-қатерді азайтуға болады.

Егер жүйенің қауіпсіздік деңгейін уақыт мөлшерімен қарасак жоғарыдағы жүйені мынадай түрге бөлуге болады:

Б і р і н ш і – іске қосу уақыты – жүйені жөнге келтіру кезеңі.

Е к і н ш і – негізгі пайдалану кезеңі, пайдалы өнім алу уақыты.

Ү ш і н ш і – қайта құру кезеңі (реконструкция) қауіпті жағдайлардың көбеюімен байланысты, себебі жүйенің бөліктері әртүрлі жағдайда жұмыс істейді. Сондықтан жүйенің қауіптілігін азайту үшін, оны уақытында жөндеу, реттеу керек.

Жүйелік көзқараспен алғанда Еңбек қорғау ғылымы төмендегідей тармақтарға бөлінеді:

Еңбек гигиенасы

Еңбек физиологиясы мен психологиясы

Өндіріс санитариясы

Эргономика

Инженерлік психология

Еңбек гигиенасы

Медицина ғылымының бір бөлігі бола тұра, жеке еңбекші мен ұжымның өз ара байланысын сыртқы ортамен бірыңғай қарап, өндіріс жағдайын сауықтырудың мөлшері мен шараларын жетілдіреді.

Э р г о н о м и к а

Э р г о н о м и к а дегеніміз – ғылыми пән бола тұра, техникалық, психологиялық, физиологиялық, гигиеналық ғылымдардың жиынтығынан туған. Эргономика – жұмысшының машинамен және өндіріс қатынасын байланыстыра отырып еңбек қауіпсіздігін қамтамасыз етеді

- Кез- келген адамға еңбек психологиясы мен физиологиясы аймағында білім қоры, орындайтын қызметі мен мамандығынан тәуелсіз, өзін қоршаған адамдармен, өзінің физиологиялық мүмкіндігін, өз мінезінің нашар және жақсы жақтарын, минимальды рухани және физикалық жоғалымдарымен өндірістік стресстік жағдайлары мен өмірдің қиын кезінде, құрылымдық қобалжуы мүмкіндігінің нәтижелі бір бірімен әрекетін білдіреді.

Инженерлік психология
эргономикамен тығыз
байланысты бола отырып,
өндіріс эстетикасының,
машиналардың көркемдеудің
(дизайн) негізін түсіндіреді,
оқытады, үйретеді.

Өндіріс санитариясы

Өндіріс санитариясы ғылымының негізгі зерттеу бағыттары: технологиялық процестердегі қауіпті - зиянды факторларды азайтудың жолдарын іздестіру, еңбек қорғаудың санитарлық техникалық шараларын реттеу, жұмысшылардың жұмыс кестесі мен жеке бас гигиенасын т.б. қамтиды.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, еңбекті қорғау - құқықтық, әлеуметтік-экономикалық, ұйымдастыру-техникалық, санитарлық-эпидемиологиялық, емдеу-профилактика, оңалту және өзге де іс-шаралар мен құралдарды қамтитын, еңбек қызмет процесінде қызметкерлердің өмірі мен денсаулығының қауіпсіздігін қамтамасыз ету жүйесі болып табылады.

НА ЗАРЬИЦЫЗГА

РАХМЕТ!!!

Назарларыңызға рахмет!

Орындағандар: БҚЗ 11 топ Әлханова Әдемі
Тұрарова Фариза
Сарсекулова дияра
Орынбекова Маржан
Тексерген: Гүльмира Сулейменовна